

Inrichtingsplan

Landschapsbeheer Gelderland

Naam : Dhr. A. Hardeman
Straat : Laageinderweg 39
Postcode : 3774 TC
Plaats : Kootwijkerbroek

E-mail :
Telefoon :

Landschapsbeheer Gelderland
Rosendael 2^a
6891 DA Rozendaal
Contactpersoon: E. Timmerman
Datum: januari 2014

Zorg voor ons landschap

MAAK JE ERF GOED

Landschapsbeheer Gelderland maakt deel uit van een samenwerkingsverband van twaalf provinciale organisaties: Landschapsbeheer Nederland. Zij streven naar behoud, beheer en ontwikkeling van een ecologisch cultuurlandschap met een streekeigen karakter. Het groen rond boerderijen, bedrijven en woningen maakt daar een belangrijk deel van uit. Natuurlijk groen rond huis en bedrijf, het erf in de ruimste zin van het woord, betekent meer dan een ideale woon- en werkomgeving. Het leidt tot evenwicht tussen mens en natuur. Landschapsbeheer Gelderland stimuleert ecologisch beheer van het erf door kennis en middelen ter beschikking te stellen en samen te werken met de eigenaren van de grond: particulieren, boeren en overheid.

1. Aanleiding

Op 24 juni 2011 heeft dhr. Hardeman een verzoek ingediend om de geldende bestemming van het perceel Laageinderweg 39 te Kootwijkerbroek te wijzigen ten behoeve van legalisatie van het montage-/beplatingsbedrijf. Het verzoek voorziet in het wijzigen van de huidige bestemming "Woning" naar een niet-agrarische bedrijfsbestemming.

Omdat het groene karakter van de gemeente een belangrijke identiteit drager is verlangt de gemeente Barneveld een haalbaar, landschappelijk inpassingen van de bestaande situatie. In de planvorming is rekening gehouden met een drietal zaken die van belang zijn:

- Landschap
- Cultuurhistorie
- Wensen van de eigenaar

Wijzigingen bieden op deze manier, belangrijke kansen voor het verbeteren van de economische vitaliteit en leefbaarheid van het landelijk gebied. En vooral ook voor het verbeteren van de kwaliteit van het landschap.

2. Huidige situatie

Het huidige erf is gelegen aan de Laageinderweg 39 te Kootwijkerbroek, gemeente Barneveld. De totale oppervlakte van het erf en de bijbehorende percelen is ongeveer 0,8 ha. De onderstaande luchtfoto's geven de huidige situatie weer en de ligging van het erf in het landschap.

Het erf ligt ten zuiden van Kootwijkerbroek. De structuren kenmerkend voor het Heideontginningslandschap zijn nog te herkennen in het landschap. (Bron: webmap provincie Gelderland)

Het erf ligt al redelijk in het groen, met langs de noordelijke perceelgrens een bomenrij en langs de zuidelijke perceelgrens een singel.

3. Cultuurhistorie

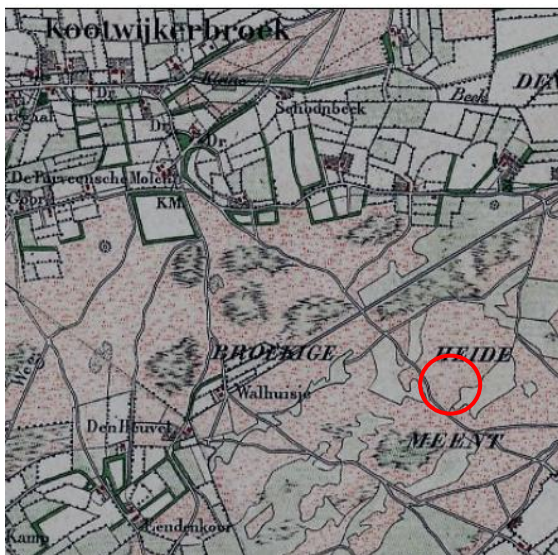
De cultuurhistorie is een belangrijk aspect bij ontwikkelingsprojecten als deze. Afhankelijk van de situatie en de ontstaansgeschiedenis van de locatie kan de cultuurhistorie in meer of minder mate een rol spelen.

Het erf van dhr. Hardeman ligt in het Heideontginningslandschap.

In dit type landschap werden vanaf 1850 heideterreinen op grote schaal ontgonnen ten behoeve van de landbouw (en bosbouw). Allereerst veelal in aansluiting op bestaande kampen en essen later ook de vochtige- en natte heideterreinen. Hoe recenter de ontginning, hoe rationeler en grootschaliger de ontsluiting. De ontginning kon plaats vinden doordat de functie van heide en weide drastisch veranderde. Ze waren niet langer noodzakelijk voor de levering van mest en plaggen in de landbouw. Een gangbare vorm van ontginning was een verbeterde afwatering, het inplanten van (toekomstige) perceelsranden gevolgd door het spontaan dicht laten lopen van de betreffende percelen met bos. Na voldoende ontwatering werd de bosopslag verwijderd. Veel lijn- en ook vlakvormige elementen herinneren hieraan.

Over het algemeen volgden de beplantingen de rechte weg- en waterlopen. De kavels zijn relatief groot en rationeel. De bebouwing is verspreid. De bodems zijn met name goed ontwaterde hoger gelegen, haar- en holtpodzolgronden bij de droge ontginningen. Veldpodzolen en beekerdgronden met hogere grondwaterstanden en een veelal lagere ligging overheersen bij de nattere landschapstypen.

Het landschapsbeleid voor het Heideontginning landschap streeft in de meer bebouwde en verrommelde gebieden naar een groene verdichting van het landschap door de vorming van een robuust groen casco. Bij nieuwe ontwikkelingen wordt gestreefd naar het sterk vergroenen van het landschap door wegbeplantingen, erfbeplanting, kavelbeplanting en bosjes.

Historische atlas omstreeks 1850 ↑↓Bron: www.watwaswaar.nl

Historische kaart omstreeks 1900 ↑↓Bron: www.watwaswaar.nl

De historische kaarten (zoals hierboven zijn weergegeven) geven een goede indruk van de oorspronkelijke situatie (omstreeks 1850 - 1900) die kenmerkend is voor dit landschapstype. De rood/paars gearceerde delen zijn de woeste heide gronden. De donkergroene bossen (elzen en essen) zijn ingeplant om het gebied te ontwateren. De perceelsranden waren veelal voorzien van sloten welke beplant waren met knotbomen, te herkennen aan de zwarte puntjes op de perceelsgrenzen. Dit type ontginning zorgde voor een rechthoekige blokverkaveling, haaks op de ontginningsas (de Laageinderweg). De hogere delen in het landschap waren in gebruik als akker (de witte percelen), de lage delen als grasland (licht groen gekleurd).

Tekening: referentiebeeld van het (natte) heideontginningslandschap

Gebiedskenmerken (Natte) Heideontginningen

Algemeen

rationele, vaak rechthoekige verkaveling in een vlak landschap. Kavelgrenzen worden vaak bepaald door beken en sloten. Het landschap was in het verleden besloten door houtwallen en houtsingels op de hogere delen en knotbomen in de lagere gebieden. Tegenwoordig zijn natte heideontginningen meer open, doordat veel beplanting is verdwenen. Er zijn vaak nog onverharde wegen te vinden.

Bebouwing

De voorgevels van boerderijen zijn op de weg gericht, de bijgebouwen staan achter (ten opzichte van de weg) het woongedeelte van de boerderij of de woning. Boerderijen, voormalige boerderijen, woningen en overige bebouwing staan verspreid in het landschap.

Grondgebruik

Grasland en bouwland komen beide veel voor.

Beplanting

Erfbeplanting bestaat uit een haag rond de voortuin, hoogstamfruitbomen en één of meerdere kastanjabomen. Weinig beplanting op het achtererf, maar wel streekeigen beplanting langs de kavelgrens, zoals elzensingels.

4. Landschappelijke inpassing

Wanneer het gaat om een landschappelijke inpassing zijn vooral de grote structuren op het erf van belang. Deze hebben landschappelijk gezien de meeste impact en zijn bepalend voor het aanzien van het erf (op afstand).

Deze structuren zijn in veel gevallen erf-overschrijdend en zorgen ervoor dat het erf onderdeel wordt van het landschap. Dergelijke structuren bestaan voornamelijk uit opgaande beplantingselementen welke verschillend van aard kunnen zijn, afhankelijk van het betreffende landschapstype. Denk daarbij aan knip- en scheerheggen, struweelhagen, houtsingels, geriefhoutbosjes, (knot-) bomenrijen, solitaire bomen en boomgaarden.

Momenteel zijn er al een aantal landschapselementen op het erf van dhr. Hardeman aanwezig zoals hagen, enkele solitaire bomen en langs de zuid oostgrens van het perceel staat een singel. De eigenaar heeft het voornemen om de voorzijde van het perceel verder landschappelijk te versterken met een bomenrij langs de inrit en een deel van de weide te omzomen met een knip- of scheerheg. Langs de achterzijde van het perceel zal een bomenrij geplant worden.

Een landschappelijke inpassing is voor de uitstraling van een woning of bedrijf zeer belangrijk. Bij het toepassen van nieuwe beplanting is rekening gehouden met de oorspronkelijke inrichtingsprincipes. In de bijlage 'Boerderijen en boerenerven' kunt u meer lezen over erfinrichting van boerenerven.

Verder is getracht aan te sluiten op de karakteristieken van het Heideontginningslandschap.

5. Inrichtingsplan

Het inrichtingsplan is opgelegd door de gemeente Barneveld en is afgestemd op het LOP van de gemeente Barneveld. Dit resulteert in een landschappelijk en cultuurhistorisch verantwoorde inrichting, waarbij niet alleen is gelet op de inrichting van het erf, maar ook naar de mogelijkheden het landschap in de directe omgeving te versterken. Op de bijgevoegde ontwerpkaart wordt een inrichtingsvoorstel gedaan. De hieronder beschreven elementen zijn terug te vinden op de kaart.

De beschreven objecten corresponderen met de nummers op de bijgevoegde kaart.

1. Knip- en scheerheg

Voorzijde van de weide, voor de woning

Locatie	: (zie tekening)
Lengte	: 110 meter
Breedte	: 1 planrij
Soort	: meidoorn
Plantwijze	: 4 stuks per meter
Aantal	: 440 stuks
Maat	: 80-100 cm lengte
Overig	:
Aanleg en beheer: Zie informatievellen in de bijlage	
Minimaal 0,5 meter uit de erfgrans planten	

2. bomenrij

Langs de inrit

Locatie	: (zie tekening)
Lengte	: 60 meter
Soort	: zomer eik
Aantal	: 10 stuks
Plantafstand	: 8 meter
Maat	: 10 – 12 cm stamomtrek
Overig	:
Aanleg en beheer: Zie informatievellen in de bijlage	
Minimaal 2 meter uit de erfgrans planten	

3. bomenrij

Achterzijde van het perceel

Locatie : (zie tekening)
Lengte : 60 meter
Soort : zwarte els
Aantal : 15 stuks
Plantafstand : 8 meter
Maat : 10 – 12 cm stamomtrek
Overig :
Aanleg en beheer: Zie informatievellen in de bijlage
Minimaal 2 meter uit de erfgrans planten

6. Beplantingslijst

Dhr. Hardeman	PA13Hardeman		
Nederlandse naam		Maat	Aantal
Bosplantsoen 80-100			
Eenstijlige meidoorn	Crataegus monogyna	80-100	440
Boompalen			
Doorsnede 8 cm 2,50 meter lang	Onbehandeld		37
Laanbomen (exclusief boompaal,band en nagels)			
Zwarte els	Alnus glutinos	10-12	15
Zomereik	Quercus robur	10-12	10

7. Historische Achtergronden

Historische achtergrond: Knip en scheerheg

Heggen zijn al eeuwen te vinden in het Nederlandse cultuurlandschap. Deze lijnvormige landschapselementen kennen een sterke samenhang met het omringde landschap. Nabij boerderijen en rondom boomgaard en moestuin waren veelal de heggen te vinden. Vaak diende de heggen als eigendoms- of perceelsscheiding. De doornige heg had daarnaast ook nog een belangrijke veekerende functie.

Langs de rivieren dienden de heggen om de waterstroom bij overstromingen te remmen en te verdelen, zodat het vruchtbare slib kon bezinken.

Inmiddels zien we dat veel heggen bedreigd worden. Veel heggen zijn uit het landschap verdwenen door de komst van prikkeldraad, de ruilverkavelingen en achterstallig onderhoud. Alle reden om de heg weer terug te brengen in het landschap. Heggen zijn namelijk nog altijd functioneel als windscherm en als veekering, ook bij hoge rivierwaterstanden zorgen ze voor een permanente afrastering. Daarnaast houden ze de grond vast en dragen ze bij aan een goede waterhuishouding.

Ook veel dieren hebben profijt van de aanwezigheid van een heg. Vogels gebruiken het als broedplaats; veel kleine zoogdieren vinden er voedsel en een schuilplaats en voor vleermuizen is een haag erg belangrijk als oriëntatiepunt.

Historische achtergrond: Solitaire boom en boomgroep

Een solitaire boom of bomengroep werd regelmatig in het weiland aangeplant als schaduw voor het vee of om het landschappelijke beeld compleet te maken. Ook werd een solitaire boom regelmatig op de hoek van het perceel aangeplant als afbakening (grensboom). Verder vindt men ook regelmatig solitaire bomen rondom het huis. Veel boomsoorten hadden een functie. Zo werd een walnoot vaak in de buurt van de keuken aangeplant omdat de walnoot muggen en vliegen weert en ook zorgde voor schaduw.

Bijlage Achtergrond: Boerderijen en boerenerven

Een beknopte achtergrond

Nederland kent heel veel verschillende soorten boerderijen. Binnen deze soorten zijn nog weer allerlei varianten te onderscheiden.

Waarom zijn er zoveel typen boerderijen ontstaan?

Dat er zoveel verschillende soorten boerderijen zijn, heeft te maken met het verschil in klimaat (ja zelfs binnen Nederland), met de grondsoort, de waterhuishouding en het reliëf van het gebied waarin de boerderij werd gebouwd.

Zo bepaalde bijvoorbeeld de vruchtbaarheid van de grond of een boer in weelde kon leven en een daarbij passende boerderij kon bouwen, of nauwelijks het hoofd boven water kon houden.

Inrichting van boerenerven

Niet alleen de gebouwen verschillen vaak per streek, ook de inrichting van de boerenerven was van oudsher van streek tot streek verschillend. Ook hierbij speelden verschil in klimaat, grondsoort, de waterhuishouding en het reliëf een rol.

Allereerst werd dat wat van nature in de omgeving aan beplanting, bomen, struiken, planten voorkwam, naar het erf gehaald. Wat er in de omgeving van nature groeide, werd natuurlijk voor een belangrijk deel bepaald door de grondsoort en de waterhuishouding.

Een mooi voorbeeld van de invloed van het weer (klimaat) zie je aan de kust. Daar staan de boerderijen vaak met de achterkant naar de zee en zijn dan zwaar “ingepakt” met windsingels en hoge bomen. Meer naar het binnenland, waar de windgevoeligheid sterk afneemt, wordt ook de beplanting aan de achterkant van de boerderij minder. In sommige streken verdwijnt de beplanting zelfs helemaal, waardoor het groen bij het erf alleen nog bestaat uit de tuinen.

Voor en achter

Ook de taakverdeling van de mensen die de boerderijen bewoonden heeft een belangrijke invloed gehad op de traditionele erfinrichting. Oorspronkelijk was de vrouw de baas over het gedeelte waar gewoond werd en de man zwaaide de scepter in het gedeelte waar het boerenbedrijf gerund werd.

De vrouw had de verantwoordelijkheid over het woongedeelte, het daar dichtbij liggende terrein met de bleek, de moestuin, de huisweide, eventueel de siertuin met bloemperken en de boerenboomgaard. Op de boerderij werd dat meestal “voor” genoemd en “voor” was het domein van de boerin. Voor deze delen van het boerenerv was een goede zichtbaarheid vanuit het woonhuis vereist, omdat in de boomgaard bijvoorbeeld de jonge kalveren liepen, die extra aandacht nodig hadden, of een koe die op kalveren stond in de huisweide.

De man had de verantwoordelijkheid voor de dieren, de wagens, de werktuigen en het bedrijfsgedeelte. Kortom, hij had de zorg voor “achter”.

Gedeelde zorg voor bedrijf en gezin heeft op het platteland ook zijn intrede gedaan, maar er zijn steeds meer mensen die de traditionele erfindeling intact willen houden of willen herstellen.

“Voor” is van oorsprong meestal een stuk groener dan “achter”. Voor staan de meeste bloemen, struiken en bomen. Ook speelde aan de voorkant het laten zien dat het goed ging,

een belangrijke rol. Daarom werden daar later parkbomen zoals de treurbeuk, de witte paardenkastanje, de rode beuk, (lei)linden en sierstruiken, kortom, de wat meer luxe soorten, aangeplant. Het voorste deel van het boerenerf was meer gericht op het gezin en had een bepaalde beslotenheid.

Aan de achterkant moest men ruimte hebben om met paard en wagen te manoeuvreren en later met steeds groter wordende tractors. Daarvoor werden ook heel wat hagen en andere beplanting verwijderd. “Achter” stonden ook de schuren. De boer was er de hele dag te vinden. Hij hield zich bezig met het bewerken van het land, de verzorging van het vee óf met onderhoud en reparaties aan machines en bedrijfsgebouwen. “Achter” werden de zakelijke contacten met de omgeving afgehandeld, koop en verkoop van zaken vonden vooral daar plaats.

Aan de achterkant lag ook de verbinding met de bij het bedrijf behorende percelen. De beplanting aan de achterkant bestond meestal uit bomen en struiken die ook in de omgeving voorkwamen. De beplanting achter was hoog, los en afwisselend en bestond uit singelachtige beplantingen met hoge opgaande bomen. Ook kwamen vaak solitaire bomen voor. Het onderhoud van achter is extensief, op de fruitbomen na, die soms ook achter werden aangeplant. Het onderhoud “voor” is veel intensiever.

Voor en achter worden nog altijd door een denkbeeldige lijn tussen de verschillende gebouwen van elkaar gescheiden. Deze lijn kan globaal over het gehele erf worden doorgetrokken, waardoor de functionele scheiding tussen wonen en werken goed zichtbaar wordt.